

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาระบบการผลิตทางการเกษตรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : ระบบ และรูปแบบการปลูกพืชที่มีความเหมาะสมในหมู่บ้าน บ่อเหมืองน้อย และหมู่บ้านห้วยน้ำฝัก ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย
หน่วยกิตของวิทยานิพนธ์	12 หน่วย
โดย	นายศักดิ์ชัย วัฒนศรีรังกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา	รศ. ดร. นรภค ตันติเจริญ ดร. สุภารัตน์ ตวีเพชรกุล
ระดับการศึกษา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การจัดการทรัพยากรชีวภาพ
ปีการศึกษา	2542

บทคัดย่อ

การศึกษาระบบการผลิตทางการเกษตรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในหมู่บ้านบ่อเหมืองน้อย และหมู่บ้านห้วยน้ำฝัก ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย เพื่อวิเคราะห์หาระบบ และรูปแบบการปลูกพืชที่มีความเหมาะสมในพื้นที่โดยการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาระบบ และรูปแบบการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่โดยรวมภายใต้ปัจจัยทางกายภาพ ชีวภาพ ความต้องการของเกษตรกร และสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบหลายปัจจัย (Multiple Criteria Decision Making, MCDM) ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษา ระบบ และรูปแบบการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ในระดับครอบครัวตามปัจจัยความต้องการของเกษตรกร ในแต่ละครอบครัว ร่วมกับชนิดพืชที่มีความเหมาะสมภายใต้ข้อจำกัดในการเพาะปลูกของพื้นที่

จากการศึกษาในส่วนที่ 1 พบว่าระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมในทั้ง 2 หมู่บ้าน คือ ระบบการปลูกพืชแบบผสมผสาน ได้แก่ การปลูกพืชร่วม 2 ชนิด การปลูกพืชแบบเหลื่อมฤดู และการปลูกพืชแบบต่างระดับ ซึ่งระบบดังกล่าวมีความเหมาะสมที่สุดภายใต้ปัจจัยทางกายภาพ ชีวภาพ ความต้องการของเกษตรกร และสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม สำหรับรูปแบบการปลูกพืชร่วม 2, 3 และ 4 ชนิดที่เหมาะสมที่สุดภายใต้ปัจจัยทางกายภาพ ชีวภาพ ความต้องการของเกษตรกร และสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม มีจำนวน 3, 7 และ 13 รูปแบบโดยรูปแบบการปลูกพืชร่วม 2 ชนิดที่เหมาะสมมาก ส่วนใหญ่เป็นการปลูกไม้ผลร่วมกับพืชไร่ และพืชผัก การปลูกพืชร่วม 3 ชนิดที่เหมาะสมที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการเลือกปลูกไม้ผลพืชไร่ และพืชผัก ปลูกได้แก่ได้

การปลูกพืชร่วม 4 ชนิด ที่เหมาะสมที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการเลือกปลูกไม้ผล พืชไร่ และพืชผัก และ ไม้ดอก ชนิดใดก็ได้ร่วมกัน 4 ชนิด

ผลการศึกษาในส่วนที่ 2 พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 หมู่บ้านมีความต้องการปลูกพืชในรูปแบบที่มีตลาดรองรับมากที่สุด โดยที่เกษตรกรหมู่บ้านห้วยน้ำฝักเลือกรูปแบบการปลูกพืชร่วม 2, 3 และ 4 ชนิดที่มีต้นทุนต่ำในการปลูกรองลงมา สำหรับหมู่บ้านบ่อเหมืองน้อยเกษตรกรเลือกรูปแบบการปลูกพืชร่วม 2, 3 และ 4 ชนิดที่มีระยะการปลูกสั้นให้ผลผลิตเร็วรองลงมา เนื่องจากพื้นที่ในการปลูกพืชดังกล่าวมีข้อจำกัดของความลาดชันของพื้นที่ แหล่งน้ำ แรงงานของเกษตรกรในครอบครัว การใช้เทคโนโลยีในการเกษตร และการขนส่งผลผลิตจึงได้ทำการศึกษาความเหมาะสมของชนิดพืชในหมู่บ้านบ่อเหมืองน้อย และหมู่บ้านห้วยน้ำฝักมีจำนวน 37 ชนิด และ 30 ชนิดตามลำดับ จากการจัดระดับความเหมาะสมของชนิดพืชแต่ละชนิดของแต่ละครอบครัวภายใต้ข้อจำกัดในการเพาะปลูกในพื้นที่ สามารถจัดกลุ่มการเพาะปลูกตามความเหมาะสมที่เหมือนกันของชนิดพืชเดียวกัน หรือข้อจำกัดในการปลูกพืชที่เหมือนกันได้เป็น 4 กลุ่ม และ 5 กลุ่มการเพาะปลูกของหมู่บ้านบ่อเหมืองน้อย และหมู่บ้านห้วยน้ำฝักตามลำดับ หมู่บ้านบ่อเหมืองน้อยในกลุ่มการเพาะปลูกที่ 1 ไม่มีข้อจำกัดในการเพาะปลูก และมีชนิดพืชที่มีความเหมาะสมได้แก่ ไม้ผล พืชไร่ พืชผัก และ ไม้ดอก กลุ่มการเพาะปลูกที่ 2 มีข้อจำกัดในการเพาะปลูก ได้แก่ การขนส่ง และการใช้เทคโนโลยีการเกษตร และมีชนิดพืชที่มีความเหมาะสมได้แก่ ไม้ผล พืชไร่ พืชผัก และ ไม้ดอก กลุ่มการเพาะปลูกที่ 3 มีข้อจำกัดในการเพาะปลูก ได้แก่ แหล่งน้ำ และมีชนิดพืชที่มีความเหมาะสมได้แก่ ไม้ผล พืชไร่ และพืชผัก กลุ่มการเพาะปลูกที่ 4 มีข้อจำกัดในการเพาะปลูก ได้แก่ แหล่งน้ำ ความลาดชันของพื้นที่ และการใช้เทคโนโลยีการเกษตร และมีชนิดพืชที่มีความเหมาะสมได้แก่ ไม้ผล พืชไร่ และพืชผัก และในหมู่บ้านบ่อเหมืองน้อยในกลุ่มการเพาะปลูกที่ 1 ไม่มีข้อจำกัดในการเพาะปลูกและมีชนิดพืชที่มีความเหมาะสมได้แก่ ไม้ผล พืชไร่ พืชผัก และ ไม้ดอก กลุ่มการเพาะปลูกที่ 2 มีข้อจำกัดในการเพาะปลูก ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีการเกษตร และมีชนิดพืชที่มีความเหมาะสมได้แก่ ไม้ผล พืชไร่ พืชผัก และ ไม้ดอก กลุ่มการเพาะปลูกที่ 3 มีข้อจำกัดในการเพาะปลูก ได้แก่ แหล่งน้ำ และการขนส่ง และมีชนิดพืชที่มีความเหมาะสมได้แก่ ไม้ผล พืชไร่ พืชผัก และ ไม้ดอก กลุ่มการเพาะปลูกที่ 4 มีข้อจำกัดในการเพาะปลูก ได้แก่ แหล่งน้ำ การขนส่ง และการใช้เทคโนโลยีการเกษตร และมีชนิดพืชที่มีความเหมาะสมได้แก่ ไม้ผล พืชไร่ พืชผัก และ ไม้ดอก กลุ่มการเพาะปลูกที่ 5 มีข้อจำกัดในการเพาะปลูก ได้แก่ แหล่งน้ำ ความลาดชัน แรงงานในครอบครัว การขนส่ง และการใช้เทคโนโลยีการเกษตร และมีชนิดพืชที่มีความเหมาะสมได้แก่ ไม้ผล พืชไร่ และพืชผัก และเมื่อนำรูปแบบการปลูกพืชร่วม 2, 3 และ 4 ชนิด มาวิเคราะห์ร่วมกับชนิดพืชที่เหมาะสมภายใต้ข้อจำกัดในการปลูกในพื้นที่ของแต่ละกลุ่มการเพาะปลูกพบว่า จำนวนรูปแบบการเพาะปลูกในกลุ่มการเพาะปลูกที่ 5 ในหมู่บ้านห้วยน้ำฝักลดลงจาก 13 รูปแบบ

เหลือ 10 รูปแบบ และจำนวนรูปแบบการเพาะปลูกในกลุ่มการเพาะปลูกที่ 3 และ 4 ในหมู่บ้าน บ่อเหมืองน้อยลดลงจาก 13 รูปแบบเหลือ 10 รูปแบบ เนื่องจากไม้ดอกไม่มีความเหมาะสมที่จะ ปลูกในกลุ่มการเพาะปลูกดังกล่าวทั้ง 2 หมู่บ้านจึงทำให้จำนวนรูปแบบการเพาะปลูกลดลง และ เมื่อนำรูปแบบการเพาะปลูกภายใต้ความต้องการของเกษตรกรในระดับครอบครัวมาวิเคราะห์ร่วมกับ ชนิดพืชที่มีความเหมาะสมภายใต้ข้อจำกัดในการเพาะปลูก พบว่าจำนวนรูปแบบการเพาะปลูก รวม 2, 3 และ 4 ชนิด ลดลงจาก 3, 7 และ 13 รูปแบบตามลำดับ เหลือ 1 หรือ 2 รูปแบบ สำหรับ รูปแบบการปลูกพืชรวม 2, 3 และ 4 ชนิด ซึ่งการที่จำนวนรูปแบบการปลูกพืชรวม 2, 3 และ 4 ชนิดลดลงจะทำให้สะดวกต่อการส่งเสริม ทำให้เกษตรกรตัดสินใจง่ายในการเลือกรูปแบบการ ปลูกพืชเพื่อนำไปใช้ในการเพาะปลูกต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : หมู่บ้านบ่อเหมืองน้อย / หมู่บ้านห้วยน้ำฝัก / ระบบการปลูกพืช

รูปแบบการปลูกพืช / ปัจจัยทางกายภาพ / ปัจจัยทางชีวภาพ /

ปัจจัยความต้องการของเกษตรกร / ปัจจัยทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม

ข้อจำกัดในการเพาะปลูก